

Chief Editor:

S.Nazarkasimov, Doctor of Philosophy (Ph.D) in Sociology, Vice-Rector of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Deputy Chief Editor:

A.Turaev, senior teacher of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Members of the editorial board:

Sh.S.Sharipov - Professor
B.M.Ochilova - Professor
D.Khodjimetova - assistant professor
A.Pardaev - assistant professor
M.N.Khoshimkhonov - assistant professor
A.I.Saidkasimov - assistant professor -
F.K.Akhmedov - assistant professor
B.E.Toshboev - assistant professor
I.N.Akhmedov - PhD
D.Salimova - PhD
N.N.Alimov - assistant professor
M.Saidov - Ph.D.
X.Maxammadiev - teacher

Editorial Representative:

Abrar Turaev
Jizzakh State Pedagogical Institute,
Uzbekistan
Phone: +998933091877
e-mail: ijtimoiy2017@mail.ru

**ONLINE ELECTRONIC
JOURNAL**

“Murabbiy” ilmiy-ma’rifiy jurnali
“Mentor” scientific-educational
journal

Научно-просветительский
журнал “Наставник”

Indexed By:

Published By:

<https://science.jspi.uz/>

Jizzakh State Pedagogical
Institute, Uzbekistan

MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

№	MUALLIFLAR/ AUTHORS / АВТОРЫ	MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ	SAHIFALAR/ PAGES/ СТРАНИЦЫ
1	Н.А.Шермухамедова	Даврнинг руҳи ва таълим тизими ислохотларининг мутаносиблиги	4-10
2	С.С.Агзамходжаева	Аёл маънавияти – ҳаёт зийнати	11-16
3	О.М.Ғайбуллаев	Ёшларда диний бағрикенгликни шакллантиришнинг фалсафий моҳияти	17-20
4	Г.М.Тўраева	Юксак маънавият маъсулияти	21-28
5	Ф.Б.Файзиёва	Ёшлар кибер ижтимоийлашуви амалий социологик тадқиқот объекти сифатида	29-32
6	Ф.Маматқулов	Шахс камолотида маънавиятнинг ўрни	33-38
7	А.А.Қамбаров	Ёшларни маънавий-ахлоқий таҳдидлардан ҳимоя қилишда диний ислохотлар масаласи	39-42
8	С.Э.Ибрагимов	Баркамол авлодни шакллантиришда ғўзаллик тушунчасининг ахамияти	43-47
9	И.М.Арзиматова	Глобаллашувнинг ёшлар маънавий тарбиясига салбий таъсири	48-51
10	Г.Х.То`раева	Globalashuv sharoitida yoshlarda axborot istemoli madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish masalalari	52-55
11	У.Б.Муҳаммадиев	Маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашиш ўзликни англашдадир	56-60
12	Н.Алиматова	Глобаллашув шароитида ёшлар онгида миллий ғояни шакллантиришда интеллектуал кадрларнинг роли	61-65
13	S.A. Pilyak	Analysis of the concept of identity in the context of cultural heritage interpretation	66-71
14	Н.Тангиров	Ижод жараёнининг фалсафий таҳлили	72-75
15	М.Мамажонов	Глобаллашув ва маънавий таҳдидларнинг моҳият-мазмуни	76-78
16	Б. Б. Жалолов	Зардуштийлик таълимоти манбалари таҳлилиянализ источников учения зороатризма	79-82
17	Ф.Абдусаматов	Ёшлар тарбиясида ислом омили	83-86
18	А.А.Абдурахмонов	Давлат ва жамият бошқарувида ёшлар муаммоларини ҳал қилишнинг устувор йўналишлари	87-91
19	M.Nabiyev	Globalashuv sharoitida ijtimoiy-ma’naviy qadriyatlarga asoslangan mafkuraviy	92-96

		tarbiyaning ahamiyati	
20	М.Маматмусаева	Глобаллашув шароитида мафкуравий тарбиянинг ўрни: муаъmmo ва ечимлар	97-101
21	Н. Davlatova	Jizzax vohasi tojiklari: an’anaviy turmush tarzi va urf-odatlar	102-108
22	З. Миркомилова	Глобаллашув: манфаатлар ва зиддиятлар	109-114
23	С. Музаффаров	Миллий ахборот хавфсизлигини таъминлаш маънавий ҳаётнинг долзарб вазифаси	115-118
24	С. Тоштемирова	Глобаллашув шароитида маънавиятни шакллантиришда диний бағрикенгликнинг аҳамияти	119-121
25	С. Каримов	Шахснинг ҳаётий мақсадлари ва уларнинг ижтимоий аҳамияти	122-124
26	А.Э. Зиётова, Э.А. Бозоров	Глобаллашув шароитида маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашда таълим-тарбия муассасаларининг вазифалари	125-129
27	А.Ш. Эшмуҳаматов, Ж.Хушбақов	Амир Темур салтанатининг вужудга келиши	130-133
28	А. Пармонов	Ёшлар ватанпарварлиги - хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш кафолати	134-140
29	П. Қулматов	Шах маънавиятини шакллантиришда ота-она масъулияти	141-144
30	Ш.Ж. Хашимов, С.Х. Хашимова	Маънавий глобаллашув, ахборотлашган жамият ва ёшлар тарбияси	145-148
31	А. Холбоев	Ёш авлодни юксак маънавиятли шахс қилиб тарбиялашнинг назарий – педагогик асослари	149-154

МИЛЛИЙ АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ МАЪНАВИЙ ҲАЁТНИНГ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАСИ

С.Музаффаров – ЖДПИ тадқиқотчиси

Миллий маънавият тарғиботида оммавий ахборот воситаларининг ўрни катта. Айниқса, бугунги техника асрида ҳар куни, ҳар дақиқада радио, телевидение, интернет сайтлари орқали дунёдаги барча янгиликлардан воқиф бўлиб турибмиз. Хохлаймизми, йўқми, оммавий ахборот воситалари ёрдамида тарқатилаётган турли бузғунчи ғояларга ҳам дуч келиб турибмиз. Бузғунчи кучлар ўз ғоя, мафкураларини ҳар кун ва ҳар дақиқада оммавий ахборот воситаларидан тарқатмоқдаларки, мамлакатимизнинг энг чекка кишлоғига ҳам у бемалол етиб бормоқда. И.Каримов айтганидек, “Бугун глобаллашув даврида ҳеч бир мамлакат ҳаёти ва истиқболини замонавий ахборот коммуникация технологиялардан айри ҳолда тасаввур қилиш қийин. Инсон тафаккурининг меваси бўлган мазкур интеллектуал ресурслар изчил тараққиёт омилига, билим ва ахборот манбаи ҳамда фаол мулоқот воситасига айланган. Айни патда ғаразли кучлар улардан ҳам ўз мақсадлари йўлида устамонлик билан фодаланмоқда”³⁴.

Бузғунчи кучлар ўзларининг инсонларни ўзлигидан, миллий хусусиятларидан айиришга қаратилган ғояларини оммавий воситалар орқали жуда чиройли, ҳар қандай одамнинг диққат–эътиборини торта олиш даражасида тарқатиш орқали, айниқса, мурғак, ҳали дунёқараши тўла шаклланмаган ёшларни ўз мухлисларига айлантirmoқдалар. Бугунги ёшлар аввалги ёшлардан кескин фарқ қилади. Улар кўрган, эшитган ва ўқиган янгиликни амалда синаб кўришга ўч. Аслида бу ёшликка хос хусусият. Буни яхши билган бузғунчи кучлар ўзларининг манфур ниятларини усталик билан ёшлар қалбига сингдиришга киришиб кетган, улар бу йўлда ҳар қандай усул, восита, маблағни аяётганлари йўқ. Бу ишларга махсус мутахассислар жалб этилаётгани берилаётган ахборотнинг янада мукамал ва чиройли чиқишига олиб келмоқда, бугун баъзан беозоргина бўлиб туюлган мусиқа, оддийгина мультфильм ёки реклама лавҳаси орқали ҳам маълум бир мафкуравий мақсадлар ва интилишлар ифодаланмоқда.

Маълумотларга кўра, бугунги кунда халқаро интернет тармоғида 4,2 миллионга яқин порнографик, инсон ва жамият тинчлиги учун хавфли маълумотлар (курол, наркотик моддалар олди-сотдиси, инсонларни ўз жонига

³⁴ Каримов И.А. Мустақиллик – барча эзгу режа ва марраларимизнинг мустаҳкам меъзонидир. – Т.: “Ўқитувчи”, 2013. –Б.84

қасд қилишга даъват қилувчи, терроризм ва экстремизм ғоялари) тарғиботига мўлжалланган веб-сайтлар мавжудлиги аниқланган. Бу кўрсаткич жами интернет саҳифаларининг 12%ни ташкил этар экан. Халқаро экспертлар дунё миқёсида 38% бола зўравонлик руҳидаги сайтларни, 26% бола миллатчилик характеридаги веб-саҳифаларни мунтазам кузатиб боришини аниқлаган. ЮНИСЕФ томонидан ўтказилган сўровларга кўра, Интернетдан фойдаланадиган 90 фоиз болалар ахлоқсиз сурат ва видеоларга дуч келиши, 60% эса бу турдаги ахборотни мақсадли равишда излаганини кўрсатди³⁵. Бундан ташқари, ахлоқий бузуқлик, зўравонлик, эгоцентризм, аёлларнинг ичкилик ичиши, порнографик маҳсулотларни тарғиб қилиш, тамаки чекиш, баданига турли татуировкалар чизиш, бир жинсдаги кишиларнинг турмуш қуришини тарғиб қиладиган сайтлар, саҳифалар ҳам кўпайиб бормоқда.

Шу боис ҳар бир мамлакат ўз миллий ахборот хавфсизлигини таъминлаш механизмини ишлаб чиқиши мақсадга мувофиқдир. Миллий ахборий хавфсизлик тушунчаси ҳар бир инсоннинг, жамият ва давлатнинг хавфсизлигини ўз ичига олади. Ҳар бир инсон хавфсизлиги деганда унга шахс сифатида зарар етказиш мумкин эмаслиги тушинилади, унинг ижтимоий фаолияти олаётган ахборотларни идрок этишга ва бошқа инсонлар билан ахборий ўзаро алоқага кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Жамиятнинг ахборий хавфсизлиги унинг маънавий, иқтисодий, сиёсий соҳаларига, маданий қадриятларига, инсонлар ҳулқ-атворини ижтимоий тартибга солувчиларга, ахборот инфратузилмаларига ва булар ёрдамига узатилаётган хабарларга зарар етказиш мумкин эмаслигидан иборатдир.

Очиқ ахборот тизимлари асосан: ахборот агентликлари, газеталар, журналлар, журнал тарздаги нашрлар, бошқа нашр маҳсулотлар, радио, телевидение, аудио ва видеомасулотлардир. Интернет, матбуот хизмати, жамоатчилик билан алоқалар, давлат, жамоатчилик ва бошқа ташкилотлар ва муассасалар, реклама агентликлари бўйича тузилмалар ҳам шулар жумласидандир.

ОАВ лари бўлиб, вақтли матбуот, ахборот тарқатишнинг аудио, видео воситалари, ахборот агентликлари, интернет-журналистика ҳисобланади. ОАВ очиқ ахборот тизимининг муҳим асосий қисмини ташкил этади.

Жамият қанчалик ахборотлашса, унинг миллий манфаатларига хизмат қиладиган ахбороти шунчалик устувор даражада бўлади. Бундай ахборот ўзга ахборотлар таъсирини пасайтиради, таъбир жоиз булса, уни йўққа чиқаради³⁶.

³⁵ Тарозининг икки палласи // «Жамият» ижтимоий-сиёсий газетаси. – 2012. – 22-июн.

³⁶ Набиева А. Ахборотлашган жамиятда ОАВнинг ўрни // Моҳият. – 2008. – 26 сентябрь

Жамият ҳар қанча ахборотлашган бўлишига қарамай баъзи кишилар тўғри, ҳаққоний ахборот ўрнига турли олди-кочди, салбий ахборотларга ўзгача эътибор билан қарайдилар. Баъзи давраларда «мен Ўзбекистон телевидениесини кўрмайман», «ўзимизнинг газеталарни ўқимайман» деб юрганлар ҳам йўқ эмас. Таассуфки, шундай кимсалар «эҳтиёжи»ни яхши англаган баъзи хорижлик устамонлар атай уларбоп ахборотларни қалаштириб ташлашга ҳаракат қиладилар. Улар ўзларини гўё ҳақиқатни ошкор этаётгандек қилиб кўрсатиб, аслида чиройли ниқобланган ахборот хуружини усталик билан амалга оширадилар. Бу билан соддадил кишиларни, ишонувчан ёшларни аврашга уринадилар.

Бу хатти ҳаракатлар негизида қандай мақсадлар ётгани сир эмас. “Ҳар томонлама чуқур ўйланган, катта молиявий ва моддий манбаларга эга бўлган бундай ҳаракатларнинг ортида қандай мақсадлар турибди, улар учун бу қадар кўп куч ва маблағ сарфланаётганини қандай изоҳлаш мумкин, бу ҳақда нега айнан бугун сўз юритишга, жамиятимиз, халқимиз эътиборини бу муаммога қаратишга мажбур бўляпмиз, деган саволлар кўпчиликни қизиқтириши табиий, албатта”³⁷.

Тадқиқотчиларнинг ёзишича “дунё ахборотининг 80%ини Лондон, Париж ва Нью-Йоркка тўғри келади. Индустиал мамлакатлар сунъий йўлдош орқали олиндиған илмий ва техник ахборотни, саноат, тижорат, банк, савдо операцияларига тегишли ахборотни ҳамда табиий ресурслар ва иқлимга оид ахборотни тўлиқ назорат қилади. Бундай номувофиқлик, шунингдек, фильмлар, радио ва китобларда кузатилади”³⁸. Натижада ахборот-коммуникация соҳасида ортда бораётган аксарият давлатларнинг “ахборот қарамлиги” кузатилмоқда.

Табиийки, ҳар бир давлат ўз ахборот ҳудудини ўзи ташкил этади. Бошқа давлат томонидан ушбу мамлакат ҳудудида интенсив равишда ахборот тарқатиш ахборий хуруж ҳисобланади, бундай ҳаракат ушбу давлатни ўз ахборий маконини ҳақли равишда ҳимоя қилишга ундайди.

Маълумки, инсоният ривожланишининг «учинчи тўлқин» босқичида давлатларнинг асосий бойлиги ахборотдир. Демак, ҳар бир мамлакатга ахборот билан ишлайдиган мутахассислар ҳам керак. Одатда бундай одамлар сифатида журналистлар тилга олинади.

ОАВ ахборот-психологик урушни олиб бориш воситаси сифатида. Афсуски, айрим ОАВ бугунги кунда шундай воситага айланганлар. Ушбу урушда ОАВнинг ўрнини ва ролини аниқлаш учун энг аввало ахборий-

³⁷ Каримов И.А. Энг асоси мезон – ҳаёт ҳақиқатини акс эттириш. – Т.: Ўзбекистон, 2009. –Б. 6-7

³⁸ Поченцов Г. Теория и практика коммуникации. – М.: Центр, 1998. –С.315-316

психологик урушни маъносини англаб олишимиз зарур. «Ахборот уруши» сўзларининг асосчиси физик-олим Томас Рон ҳисобланади, 1976 йилда у ахборотни ҳарбий кучларнинг энг заиф бўғини деб таърифлаб, ушбу масалага барча давлат миқёсидаги масъул кишиларни эътиборини қаратди. Шундан бери мазкур сўзларнинг аҳамияти кундан кунга кучайиб келмоқда.

Ахборот уруши деб, ижтимоий, сиёсий, этник ва бошқа тизимларнинг моддий ютуққа эга бўлиш мақсадида бир бирига очик ва яширин мақсадли ахборий таъсирларга айтилади. Шу билан бир қаторда ахборот урушини деб янада рақиб устидан ахборий ҳукмронликка эришиш ва шунинг эвазига унга моддий, мафкуравий ёки бошқача зарар етказиш учун давлатнинг ҳарбий кучлари, ҳукумати ҳамда хусусий ташкилотлари томонидан амалга ошириладиган тадбирлар ва операциялар мажмуасига айтилади.

Интернетни кўп мутахассислар ҳарбийларнинг ихтироси деб айтади. Аслида эса дастлабки босқичда уни АҚШдаги тўртта университет кашф этди. Мазкур университетлар компьютарларини бир тизимга бирлаштириб, ўзаро кутубхоналаридан фойдалана бошладилар. Пентагон эса бундан тез хабар топди. Ва ихтиронинг имкониятларини ўрганиб, ундан ҳарбий қўмондонликни такомиллаштириш мақсадида олимларни жалб этиб, уларга барча шароитларни яратиб, арпанетни (интернетнинг биринчи номи) ўз мақсадларига йўналтирди. Узоққа бормай ундан журналистлар ҳам фойдалана бошлади. Натижада интернет журналистикаси пайдо бўлди.

Демак, фикр-мулоҳазалар ва маълумотлардан шундай хулоса қилиш мумкинки, шахс маънавий ҳаётини ахборотларсиз, уларни тарқатувчи воситаларсиз англаш қийин биз хоҳлаймизми, йўқми уларга, албатта, мурожаат қиламиз. Шахс маънавий ҳаётини юксалтиришда глобаллашувнинг шиддатли тўфони ўз домига тортиб бормоқда. Шунинг учун унга қарши ахлоқий ҳаётнинг асоси бўлган ахлоқий маданият негизларини, унинг тарихий ривожланиш қонуниятларини ишлаб чиқиш, шунингдек миллий ахборот хавфсизлиги масалаларига жиддий эътибор қаратиш ва уни жамиятда белгилаш масалаларини амалга ошириш зарурдир.